

BEREA –REEKS (Hand.17:11) #3

Wat leer die Skrif oor huwelik, egskeding en hertroue?

Geliefde lidmaat, om hierdie vraag te beantwoord moet ons 'n paar aspekte bekijk:

¹⁰ En aan die getroudes beveel ek - nie ek nie, maar die Here - dat die vrou nie van die man moet skei nie; ¹¹ en as sy tog van hom skei, moet sy ongetroud bly, of haar met haar man versoen; en dat die man sy vrou nie moet verstoot nie.
– 1 Kor. 7:10,11

1. 'n Kort historiese oorsig van verskillende standpunte oor egskeding en hertrou¹

1.1 Inleidend

Die tradisionele verklaring en standpunt was nog altyd dié van Christus en die Apostels volgens die Skrifte (Matt.5:31ev; 19:1-12; Mark.10:1-12; Luk.16:18; Rom.7:1-3; 1 Kor.7:10ev):

- egskeding moet vermy word, *want* God haat egskeding (Mal.2:14-16) en verbied dit in sy wet (Ex.20:14).
- In gevalle van owerspel, het die onskuldige party die keuse om a) te versoen en voort te gaan met die huwelik, of b) te skei (1 Kor.7:10,11).
- indien sy skei mag sy nie weer trou nie, behalwe as haar huweliksmaat tot sterwe kom (Rom.7:1-3; 1 Kor.7:39).
- in die gereformeerde tradisie (16de eeu) – in navolging van die rooms-katolieke D. Erasmus - het daar ook die siening bygekom dat die onskuldige persoon in die geval van egbreuk wel weer mag trou (Heyns, 1986: 172).

¹ Sien Engelsma, 1998: 157-229.

- De Bruyn (1993: 220) gee nog 'n rede vir 'n bybels-wettige egskeiding (behalwe owerspel), nl. kwaadwillige verlating as gevolg van godsdienstige redes, gebaseer op 1 Kor.7:10-17.

1.2 Die Reformatore

Calvyn (1998) wys in sy verklaring van Matt.19:9 dat die huwelik in wese onontbindbaar is. Slegs owerspel en kwaadwillige verklaring kan die huwelik ontbind en dan kan die onskuldige party weer trou. Luther beskryf ook in sy bekende werk "Die Babiloniese Gevangeneskap van die Kerk", dat die twee gronde vir egskeiding egbreuk en kwaadwillige verlating is, en dat die onskuldige party weer kan trou. Die reformatore was oor die algemeen van mening dat die sondige dade van die mens dus wel die huwelik kan ophef, en nie God alleen wat deur die dood die huwelik ophef nie.

1.3 Die Westerse beskouing

Die Westerse Kerk het vir 400 jaar na die apostoliese tyd geleer dat hertrou na egskeiding ontoelaatbaar is. Die Reformatore het gebreek met die hierdie standpunt. Die volgende kerkvaders en konsilies het almal geleer dat die huwelik onontbindbaar is, en dat daar geen hertrou mag wees na egskeiding nie: Hermas (AD 75), Clement van Alexandrie (2de eeu), Tertullianus (4de eeu), Augustinus (5de eeu), Konsilies van Elvira (305 AD) en Arles (314), asook die Sinode van Carthage (407 AD). Augustinus het in sy eksegese van die 'moeilike' gedeelte in Matt.19:9 daarop gewys dat die 'uitsonderingsklousule' ("behalwe oor hoerery") gronde gee vir skei maar nie vir hertrou nie. Engelsma (1998: 191) som die vroeë kerk se standpunt as volg op:

The simple fact is that with virtually one voice the early church rejected all remarriage after divorce, including the remarriage of the innocent party. It did so because it held the marriage of Christians to be an indissoluble bond, broken only by death. This doctrine of marriage, divorce, and remarriage prevailed in the church of the West during the middle ages.

Hierdie katolieke standpunt moet nie verwar word met die Rooms Katolieke standpunt van die huwelik as 'sakrament', wat eers in die 12de eeu na vore gekom het nie. Die standpunt dat die huwelik nie vernietig kan word deur egskeiding of verlating nie, was lank voor die Pousdom reeds daar.

1.4 Die Presbiteriaanse standpunt

Die Presbiteriaanse siening oor huwelik, egskeiding en hertrou word in die *Westminster Confession* (24:6) saamgevat:

Although the corruption of man be such as is apt to study arguments unduly to put asunder those whom God hath joined together in marriage: yet, nothing but adultery, or such willful desertion as can no way be remedied by the church, or civil magistrate, is cause sufficient of dissolving the bond of marriage: [Matt. 19:8-9; I Cor. 7:15; Matt. 19:6] wherein, a public and orderly course of proceeding is to be observed; and the persons concerned in it not left to their own wills, and discretion, in their own case. [Deut. 24:1-4].

In seker die bekendste werk oor hierdie onderwerp in hierdie tradisie, geskryf deur John Murray (1961: 43), genaamd *Divorce*, word beskryf: "In simple terms it means that divorce in such a case (owerspel - slc) dissolves the marriage and that the parties are no longer man and wife." Adams (1980: 86), die bekende presbiteriaanse berader se standpunt is dat "All persons properly divorced may be remarried" (sien ook MacArthur, 2000; Retief, 1990). Dit beteken nie daar moet 'n egskeiding wees nie, maar dit kan wel. Daar moet egter gebid en gehoop word vir vergifnis, versoening en bekering sodat die huwelik gered kan word.

1.5 Vandag

Vandag, in die (post)moderne wêreld is daar hoofsaaklik vier standpunte oor egskeiding en hertrou (House, 1990), wat kortliks as volg opgesom kan word:

- geen egskeiding of hertrou nie (JC Laney).
- egskeiding vir owerspel maar geen hertrou nie (WA Heth).
- egskeiding en hertrou vir owerspel en verlating (TR Edgar).
- egskeiding en hertrou onder 'n verskeidenheid van omstandighede.

Uit die praktyk vandag is dit duidelik dat laasgenoemde hoogty vier in westerse lande. Onder die aanslag van 'n anti-God-se-wet gesindheid en 'n verwarring tussen pastorale bewoëndheid en losbandige sentimentaliteit, word egskeiding en hertrou vrylik in kerke toegelaat (Stott, 1990: 287). As ons egter by God se goeie wet gebly het vir ons samelewing, moes daar eintlik doodstraf gewees het vir hoerery (Lev.20:10; Dt.22:22; Joh.8:1-11), wat sou beteken het die huwelik is ontbind, en die 'onskuldige party' kan weer trou. Ons verkies egter ons eie slaafse wette(loosheid) wat veroorsaak dat ons God se wet vertrap en baie gesinne vernietig deur onwettige egskeidings en hertroues !

Teoloë soos Schaeffer, Henry, Heth, Wenham, Piper, Crones, Steel en Ryrie het hierdie toestand (onwettige egskeiding en hertrou) sterk gekritiseer. Hul standpunt kan as volg verwoord word (Engelsma, 1998: 211): "... a believer who suffers the misfortune of a divorce has two clear options: remain unmarried or be reconciled to one's mate. To teach anything else is inconsistent with God's standard for marriage."

Alhoewel daar nog formeel in die reformasie kerke bely word dat die huwelik onontbindbaar is, en dat dit slegs deur egbreuk en kwaadwillige verlating verbreek kan word, en dat slegs die onskuldige partye

mag hertrou, blyk dit dat in die praktyk omtrent enige redes aanvaarbaar geword het. Predikante hanteer maar elke geval uniek op sy eie manier soos hy goeddink.

2. Die GKSA oor egskieding en hertrou

In Desember 1990-1991 uitgawe van die tydskrif *Oriëntasie* skryf dr. Neels Smit dat die Skrif alle verbreking van die huwelik verwerp. Die huwelik is nie 'n sakrament nie maar egbreek tas die beeld tussen Christus en sy gemeente aan. In dieselfde uitgawe skryf ds. Gert Kruger ook teen hertrou en wys daarop dat indien iemand met 'n geskeide persoon trou, dit volgens die Skrif inderwaarheid egbreek is, omdat die ander persoon nog getroud is. Dit is egter wel waar dat die kerk streng is in beginsel, maar slap is in die toepassing daarvan in die praktyk (Engelsma, 1998: 221, 222; Kroeze, 1982: 63-68). In die praktyk word hertroue verdra, indien daar bekering en belydenis van sonde plaasgevind het.

Soos hierbo vermeld, wys De Bruyn, bekende etikus van die GKSA, daarop dat volgens hom die huwelik wel breekbaar is deur egbreuk en kwaadwillige verlating (1993: 218ev). Dit blyk dat hierdie die nie-amptelike heersende standpunt van die gemeentes in die GKSA is, ten minste in teorie, maar in die praktyk word elke geval op sy eie meriete hanteer. Dit blyk in lyn te wees met die reformatore van die 16de en 17de eeu se standpunt soos verwoord in die Westminster Konfessie.

Die GKSA se amptelike standpunt oor egskieding word egter in die Rapport in sake Egskeidingsgronde, soos aanvaar deur die Sinode van 1964² verwoord:

Op grond van die duidelike uitsprake van Jesus in Matt. 5:32; Luk. 16:18; Matt. 19:9 en Mark. 10:11,12 moet egbreuk gesien word as die gekombineerde daad van skeiding en hertrou

² Hier aanlyn beskikbaar, GKSA Handeling, 1964, bl. 468-476: <https://bit.ly/3SbSaTe>, of hier: <https://wp.me/aM9VW-2zZ>

(rapport Sinode 1961, Acta, p. 494, rapport voor die Ekumeniese Sinode, Acta, p.80). Verder aangehaal uit eersgenoemde rapport "Dit sluit in dat eenvoudige skeiding (bv. tussen tafel en bed) nie juis as egbreuk bestempel hoef te word nie, maar dat die onverbreekbaarheid van die huwelik meebring dat solank die ander party lewe, geen ander huwelik aangegaan mag word nie" (Acta 1961, p. 494). ...

Die woorde 'maak dat sy egbreuk pleeg' wys tog in die rigting van hertrou wat dan ook vir die onskuldige party sonde sou wees. Hoerery kan aanvaar word as wesenlike verbreking van die huwelik. Kan dit ook van skeiding in geval van ongeloof gesê word in die lig van 1 Kor. 7:12-14 ? U depate is van mening dat in die geval van 1 Kor. 7:15 hertrou as 'n daad van egbreuk bestempel moet word wat die onskuldige party betref.

Besluit: Die Sinode neem met waardering kennis van die waardevolle korrelering van besluite van vorige sinodes, asook studies in verband met die Rapport ad hoc van die Ekumeniese Sinode van 1958, en die woord 'porneia', en herbevestig in die lig van hierdie studie die besluite van 1924 (Acta, bl.44) en 1939 (Acta, bl.142) dat die Skrif egskedding slegs om een rede toelaat, nl. hoerery (Matt.5:32; 19:9).

Hieruit blyk dit dat die GKSA se standpunt is dat egskedding alleen o.g.v. owerspel mag plaasvind. **Slegs die onskuldige party in die geval van egbreuk mag weer trou, as iemand skei vir ander redes, is hy of sy skuldig aan egbreuk, ook hulle wat weer trou terwyl hul huweliksmaat nog lewe.**³

³ Ibid., bl. 4 "Is die *veronregte* in geval van owerspel en daaropvolgende formele egskedding toegelaat om weer te trou? Die vraag word bevestigend beantwoord deur sowel die rapport voor die Ekumeniese Sinode 1958 (Acta, p. 100), as die rapport

Die onontbindbaarheid of onverbreekbaarheid van die huwelik word dus deur die GKSA, behalwe oor hoerery. Hertrou word toegelaat vir die onskuldige party, maar nie in die geval van kwaadwillige verlatings nie, daar moet die gelowige wat verlaat word ongetroud bly en nie weer trou nie, anders is dit egbreek.⁴

3. Skriftuurlike oorwegings

Daar is 'n hele aantal Skrifgedeeltes wat relevant is om hierdie etiese probleem aan te spreek. Die volgende Skrifgedeeltes staan sentraal in die debat: Gen.1:26-28; 2:15-25; Deut.24:1-4; Matt.5:31,32; 19:1-12 (lees in verband met Luk.16:18; Mark.10:1-12); Rom.7:1-3; 1 Kor.7:10-15,39.

U moet asb hierdie Skrifgedeeltes saamlees terwyl u hierdie pamflet se inhoud bestudeer, om tot 'n geheelbeeld te kom oor die kwessie van egskeding en hertrou.

Bogenoemde Skrifgedeeltes leer dat die huwelik lewenslank onontbindbaar is en wat nie deur die sonde van die mens verbreek kan word nie. Die huwelik kan alleen deur God verbreek word deur die dood (lees Rom.7:2; 1 Kor.7:39). Egskeiding mag alleen plaasvind op grond van owerspel (Matt.19:9) en geen ander redes nie. Owerspel is enige seksuele geslagsgemeenskap met iemand of iets (!) behalwe jou eie vrou. Die skuldige én onskuldige party pleeg egbreek as hulle weer trou terwyl hulle geskeide huweliksmaat nog in die lewe is. Dit beteken dat hertrou alleen kan plaasvind tussen 'n paartjie wat reeds getroud was en weer versoen het, of in die geval wanneer 'n persoon se huweliksmaat oorlede is.

Sinode 1961 (Acta, p. 496). Laasgenoemde voeg die motivering by: "...word ons gestel voor die feitlikheid van die ontbinding van die eerste huwelik nl. (1) Ingeval van owerspel".

⁴ Ek is nie bewus van latere sinodebesluite wat Sinode 1964 of vroeër se besluite vervang het nie."

Groenewald (1973) se opsommende verklaring by Mark.10:10-12 vat die onderwerp as volg saam:

In 'n huis waar die dissipels die geleentheid het om vertroulik met Hom te praat, stel hulle verdere vrae oor die huwelik. Jesus beklemtoon opnuut die heiligheid daarvan, tans deur te wys op die sonde van egbreuk wat kan volg op die sonde van egskeiding. **Solank as die man of vrou lewe, is die huwelik onontbindbaar, aangesien dit sy oorsprong in God het. Indien 'n man skei en met 'n ander vrou trou, verlei hy die tweede vrou tot egbreuk, d.w.s. hy pleeg self ook egbreuk. Dieselfde is waar van die vrou wat hertrou.** Indien dit dan voorgekom het dat Herodias haar man, Filippus, verlaat en met 'n ander, nl. Herodes, trou, doen sy 'n sondige daad wat beslis nie toelaatbaar is nie. Deur teen so 'n daad op te tree, het Johannes die Doper die eer van God verdedig.⁵

4. Pastorale vrae en gedagtes

Die groot vraag is natuurlik, hoe moet die huidige kultuur van egskeiding (vir enige redes) en hertrou a.g.v. die 'verhardheid van die mense se harte' hanteer word deur die kerk? Wat van daardie man wat hul huweliksmaat of verskeie wyses geestelik en fisies mishandel? Manne of vroue wat volhard in 'n lewenswyse van hoerery en ontrou? Moet gelowige lidmate nou saambly vir altyd in daardie hartseer haglike omstandighede? Nee, dit is ook nie wat die Skrif leer nie, en juis omdat Christus die 'verhardheid van ons hart' ken, en sy dwalende skape liefhet, daarom het Hy ook deur sy Woord ons daarin leiding gegee.

Hier is 'n paar gedagtes:

⁵ Beklemtoning bygevoeg.

Eerstens, is die weg van egskending oop vir die onskuldige party om te volg. Sy is egter nie verplig om hierdie weg te volg nie, maar kan. Sy of haar keuse is (Engelsma, 1998: 211): "... a believer who suffers the misfortune of a divorce has two clear options: remain unmarried or be reconciled to one's mate. To teach anything else is inconsistent with God's standard for marriage." Dit is dan seker ook een van die grootste en belangrikste pastorale redes waarom hertrou ook ontmoedig moet word, want dit maak die pad van toekomstige versoening, huwelik- en gesinsherstel vir altyd toe. Hoeveel mooi getuies was daar dan ook nie al in die geskiedenis van huweliksmaats wat mekaar na jare weer gevind het en 'happily ever after' gelewe het 'till death do us part'. In hierdie sin is hertrou ook negatief teenoor kinders wat hoop en bid hul ouers kom weer bymekaar uit.

Tweedens, leer die Skrif dat daar wel 'skeiding van tafel en bed' kan kom vir 'n onbepaalde of bepaalde tydperk, sodat versoening hopelik geleidelik kan plaasvind. Dit kan bv. veral geld vir gevalle waar 'n huweliksmaat sukkel met drankverslawing, onverantwoordelik met geld omgaan, geneig is om geweldig te word, ens., want ons moet ook die sesde gebod gehoorsaam wees.

Derdens, die vraag: maar is daar dan nie vergifnis nie ? Is ons nie te 'hard' nie ? Ja, daar is vergifnis, sondige egskending en hertrou is nie onvergeefbare sondes nie, God vergewe ons in Christus - maar Hy handhaaf nog steeds sy wet. Die evangelie hef nie die wet van God op nie (Rom.3:31). God vergewe ons ons gebroke huwelike, maar sy vergifnis gee ons nie die reg om nou weer te gaan sondig nie (Joh.8:11). Wat maak ons dan anders met Hebreërs 13:4 ? Die huwelik is 'n saak van groot erns vir Christus, en daarom handhaaf Hy God se wil daaroor en verwag dit nou van sy kerk, al veroorsaak dit aanstoot.

Vierdens, is dit egter ook so dat alhoewel ons onwettige hertroues in beginsel moet verwerp, juis ter wille van die toekoms van ons gesinne en kerke, dat ons egter ook rekening moet hou dat ons vandag in

so katastrofe van die gevolge van egskeding en hertrou lewe, dat dit blyk onmoontlik sou wees om nou van onwettig 'huwelike' WAT IN DIE VERLEDE AANGEGAAN IS, te vereis om nou te ontbind. Baie dierbare gelowiges het juis deur of onkunde of misleiding in die huidige penarie beland. Verder sal dit ook nie help om 'n bestaande verkeerde situasie nog verder te vererger deur verdere egskedings en 'ontbinding' van huwelike te vereis nie (Stott, 1990: 296; Wenham & Hess, 1997: 200,201). Dit moet juis verhoed word ter wille van die gesin, kinders en gemeente.

Vyfdens, kerke wat dan wel tot die oortuiging kom van die huwelik as onontbindbaar tot die dood toe, sal dus geleidelik hierdie waarheid praktyk moet maak. Die reformasie van egskeding en hertrou moet geleidelik gebeur. Daar kan bv besluit word op 'n 'afsnydatum' van wanneer huwelike, egskedings en hertrou volgens die bybelse standaard en manier hanteer sal word soos hierbo uiteengesit. Ja, die sondige mens sal misbruik maak van hierdie 'oorlooptyd', maar ek sien nie ander praktiese reformasie oplossing nie. God se geregtigheid én genade moet gehandhaaf word, ons moet bid vir baie wysheid.

Sesdens, beteken dit dat die onontbindbaarheid van die huwelik konsekwent geleer behoort te word op elke vlak van nou af en vir die toekoms: deur prediking, katkisasie, huisbesoek, bybelstudies, ens. moet die gemeente opgevoed en geleer word dat:

- a. die huwelik is onontbindbaar en kan alleen deur die dood ontbind word
- b. egskeding slegs o.g.v. owerspel toegelaat word
- c. albei partye mag weer met mekaar trou of moet enkellopend bly (totdat een van die partye te sterwe kom)

Sewende, prakties gesproke, moet 'n predikant saam met sy kerkraad elke toekomstige geval op sy eie meriete hanteer, ALTYD gesien in die lig van bogenoemde Skriftelike uitsprake. Dit sou beteken dat al die 'onwettige huwelike' wat reeds in die gemeente bestaan, so gelaat en aanvaar word. Wanneer nuwe

lidmate oorkom, moet hul duidelik bewus gemaak word van die gemeente se standpunt oor huwelik, egskeiding en hertrou. Die feit dat mense in ander kerke uit onkunde verkeerdelik geskei en hertrou is, moet deeglik in ag geneem word in verdere pastorale optrede. Sodoende moet God se genade en vergifnis ook deeglik bedien word aan baie lidmate wat slagoffers was van verkeerde onderrig aangaande egskeiding en hertrou.

Slot: mag ons opnuut terugkeer na die Skrif se siening van egskeiding en hertrou, sodat sy Naam ge-eer en huwelike en gesinne gespaar kan word van die vernietigende gevolge van egskeiding en hertrou.

Bronnelys

- AMOATENG, A.Y. 2004. The South African Family: Continuity or Change. HSRC Ten Years of Democracy Seminar Series. Pretoria: HSRC.
- ADAMS, J. 1980. Marriage, Divorce and Remarriage in the Bible. A Fresh Look at What Scriptures Teaches. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- BIRKETT, K. 2000. The Essence of Feminism. Kingsford: Matthias Media.
- BOTHA, J.A. 2003. Narratiewe Pastorale Egskeidingsmediasie. Stories van Hoop. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- BYBEL. 1953. Die Bybel: dit is die ganse Heilige Skrif wat al die kanonieke boeke van die Ou en die Nuwe Testament bevat. Kaapstad: Bybelgenootskap Van Suid-Afrika.
- CALVIN, J. 1998. Calvin's Commentaries: Harmony of the Gospels. Albany, OR: Ages Software, Inc.
- COETZEE, J.C. DE KLERK, B.J., FLOOR, L. 1980. Die hermeneuse van die Skrif met die oog op hedendaagse kerklik-etiese vraagstukke. *In die Skriflig*, Jg.12, nr.54: 12-26
- CORNES, A. 2002. Divorce and Remarriage. Biblical Principle and Pastoral Practice. Ross-hire: Mentor.
- DE BRUYN, P.J. 1993. Die Tien Gebooie. Midrand: Varia Uitgewers.
- ENGELSMA, D.J. 1998. Marriage. The Mystery of Christ & The Church: The Covenant-Bond in Scripture and History. Grandville, MI: Reformed Free Publishing Association.

- ENGELSMA, D.J. 2005. Samengevoegd. Bijbelse Richtlijnen voor Huwelijk en Seksualiteit. Kampen: De Groot Goudriaan.
- ENGELSMA, D.J. 2005. Until Death Us Do Part. "The Sad Case of Bert Zandstra" and Other Essays on Marriage, Divorce, and Remarriage. South Holland, IL: South Holland Protestant Reformed Evangelism Committee.
- GISPEN, W.H; OOSTERHOFF, B.J. & RIDDERBOS, H.N., eds. 1977. *Bybelse Ensiklopedie*. Kaapstad: Verenigde Protestantse Uitgewers.
- GROENEWALD, E.P. 1973. Die Evangelie van Markus. Kaapstad: Lux Verbi.
- HANDELINGE van die Sinode 1964
- HEYNS, J.A. 1986. Teologiese Etiek 1/2. Kaapstad: NG Boekuitgewers.
- HOUSE, H.W. 1990. Divorce and Remarriage. Four Christian Views. Downers Grove, Ill: IVP.
- KROEZE, J. (red.). 1982. Venster op die Huwelik. Openhartige vrae oor die seksualiteit en liefde. Potchefstroom: PU vir CHO.
- LOGOS 2.0 Logos Library System
- MACARTHUR, J. 2001. Divorce and Remarriage. Panorama City: Grace Community Church.
- MURRAY, J. 1961. Divorce. Phillipsburg, NJ: P&R Publishing Co.
- RETIEF, F.J. 1990. Egskeiding. 'n Antwoord van Hoop. 'n Suid-Afrikaanse perspektief. Kaapstad: Struik.
- STOTT, J. 1990. Issues facing Christians Today. New Perspectives on social & moral dilemmas. London: Marshall Pickering.
- URSINUS, Z. 1997. Het Schatboek der verklaring van de Heidelbergse Catechismus. Houten: Den Hertog.
- VAN BRUGGEN, J. 1979. Het Huwelik Gewogen. 1 Korinthe 7. Amsterdam: Uitgeverij Ton Bolland.
- WALKER, W. 1997. A History of the Christian Church. Edinburgh: T&T Clark.
- WENHAM, G.J. & HETH, W.E. 1997. Jesus and Divorce. Carlisle: Paternoster Press.

*Vir verdere inligting: Slabbert Le Cornu, VDM (GK Carletonville). Sel: 082 770 2669 E-pos: proregno@gmail.com
Sien ook artikels by: <http://proregno.com/>*